

δέξαντο εὐμενῶς τὴν πρόσκλησιν τοῦ πρίγκηπος Βίσμαρκ. Ἡ Ἀγγλία φαίνεται μένουσα ἄκαμptos εἰς τὴν ἄρνησιν αὐτῆς, ἄρνησιν, ἥτις ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἀπέδειξε τὴν ὑπογραφὴν ἣν ἐπέθηκεν ἐν τῇ βερολινεῖ συνθήκῃ θὰ ἀπέβαιεν ἀνεξήγητος ἄνευ τῶν ἐκκρεμῶν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Πύλης διαπραγματεύσεων περὶ τῶν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ μεταρρυθμίσεων καὶ περὶ ἀγγλικῆς ἐν Αἰγύπτῳ προστασίας, περὶ ἧς συνήθη ἦδη, ἐὰν ἔχῃ ἀκριβεῖς πληροφορίες ἡ ἰταλικὴ ἐφημερίς *Fanfulla*, ἀγγλοτουρκικὴ σύμβασις. Ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην τῆς ἀγγλικῆς ἐνεργείας ἱκανὴν ἔχει σπουδαιότητα ἡ κἀθοδος τοῦ Μιδάτ πασσά καὶ ὁ θρυλούμενος διορισμὸς αὐτοῦ ὡς διοικητοῦ Κρήτης, ἐν ᾧ, ὡς γνωστὸν, ἡ μεσολαβοῦσα μεταξὺ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως δύναμις ἦν ἡ Ἀγγλία.

Τὸ τῆς Αἰγύπτου ζήτημα φαίνεται ὅτι ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς ἀνταλλαγὴν ἰδεῶν μεταξὺ ἀγγλικῆς καὶ γαλλικῆς κυβερνήσεως καὶ ὅτι ἐπὶ τούτῳ εἶχε μεταβῆ εἰς Παρισίους ὁ ἀγγλος ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν μαρκήσιος Σαλισβουρή. Ἀγνωστον ὅμως ἐὰν ἐπῆλθε συμφωνία μεταξὺ τῶν δύο κυβερνήσεων ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο.

Ὁ ἁλβανικὸς σύνδεσμος ἀποβαίνει ἀπειλητικώτερος παράποτε καὶ μάλιστα μετὰ τὸν φόνον τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ πασσά. Ἐχὼν ἤδη τὴν πραγματικὴν κυριαρχίαν ἐν Πρεσρένῃ καὶ τοῖς πέριξ, ἤρξατο ὑχυρῶν διαφόρους θέσεις καὶ ὀργανῶν καὶ ἐξαποστέλλων τὰς δυνάμεις αὐτοῦ τὰς μὲν πρὸς τὸ Νόβι παζάρ, ὅπως συνταχθῶσι μετὰ τῶν Βοσνίων κατὰ τῶν Αὐστριακῶν, τὰς δὲ πρὸς τὰ σύνορα τῆς Σερβίας. Ὑπολογίζεται ὅτι αἱ ὅλαι δυνάμεις, ἃς θὰ δυνηθῇ νὰ διαθέσῃ ὁ ἁλβανικὸς σύνδεσμος, ἀνέρχονται εἰς 70,000 ἄνδρας, οἵτινες θὰ διατεθῶσι κατὰ τῆς Αὐστρίας, τῆς Σερβίας καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἀπέναντι τῶν ἐκδηλουμένων τούτων διαθέσεων τὰ ἐνδιαφερόμενα κράτη λαμβάνουσι τὰ ἀνγκαῖα μέτρα· καὶ ἡ μὲν Αὐστρία τίθησιν εἰς κίνησιν μεγάλους ὄγκους, ὅπως καταπνίξῃ μὲν τὴν ἐν Βοσνίᾳ ἐπανά-

στασιν, προελάσῃ δὲ εἰς Νόβι παζάρ καὶ Μητροβίτσαν· ἡ Σερβία ἐξακολουθεῖ τηροῦσα ὑπὸ τὰ ὅπλα σὺν τῷ στρατῷ καὶ τὴν πρώτην τάξιν τῆς ἐθνοφυλακῆς, ἥτοι 40,000 ἄνδρας ἐν συνόλῳ καὶ λαμβάνει πρὸς τοῦτο μηνιαίαν παρὰ τῆς Ρωσσίας χορηγίαν ἐκ 250,000 ρουβλίων· ἡ Ἑλλάς τέλος ἀνκαλεῖ ὑπὸ τὰ ὅπλα τοὺς ἐν ἀδείᾳ ἀξιωματικούς καὶ στρατιώτας.

Οὐδεμία εἰσέτι ὑπάρχει εἰδήσις περὶ τοῦ πῶς αἱ εὐρωπαϊκαὶ δυνάμεις ἀπεδέξαντο τὴν πρὸς αὐτάς αἴτησιν τῆς Ἑλλάδος περὶ μεσολαβήσεως συνωδᾶ πρὸς τὸ 24 ἄρθρον τῆς βερολινεῖου συνθήκης. Δύναται τις νὰ προεικάζῃ ὅτι ἡ αἴτησις αὕτη γενήσεται δεκτὴ κατὰ τύπους καὶ ὅτι αἱ δυνάμεις θὰ προσενέγκωσι τὴν αἰτουμένην μεσολαβήσιν. Ἀλλ' ἐπίσης δύναται νὰ προεικάζῃ, ὅτι αἱ δυνάμεις περιορισθῶσονται εἰς τυπικὴν καὶ φιλικὴν διπλωματικὴν ἐνέργειαν, ἥτις οὕτω ἐλαχίστας θὰ παρείχε πιθανότητος εἰρηνικῆς λύσεως τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ ζητήματος.

Ο ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

ΩΣ ΥΜΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΚΑΙ ΠΚΑΤ' ΑΥΤΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΥΜΝΩΔΙΑ.

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε ἀριθμὸν 39).

Περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ᾠσμάτων τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ δεῖν νὰ εἴπωμεν τοῦθ' ὅπερ ἐλέχθη καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ὑμνωδίας αὐτοῦ. Ὅπως αἱ περιστάσεις καὶ οἱ καιροὶ ἀπῆλθον νὰ μετριασθῇ ἡ περιττὴ τῶν ψαλτῶν τέχνη καὶ νὰ παρεμποδισθῶσιν οἱ ἄτοποι τῶν ἀγνωσούντων κραυγαί, ἀμρότερα δὲ ταῦτα ἐπετέλεσε διὰ τῆς ἑαυτοῦ Ὀκτωήχου ὁ θεῖος Δαμασκηνός, οὕτως ἦτο ἀνάγκη νὰ πράξῃ καὶ πρὸς τὸ κείμενον τῶν πνευματικῶν ᾠδῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ᾠσμάτων. Καὶ πρὸ τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπῆρχον ἱκανὰ ἱερὰ ᾠσματα, συντεθέντα πρὸς δόξαν τοῦ ὀνόματος τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, εἰς τιμὴν τῶν μαρτύρων καὶ ἄλλων ἁγίων. Ὁ πολὺς πρὸς τὴν ἱερὰν ἀρχαιότητα σεβασμὸς ὑπηγόρευε νὰ τηρηθῶσι τὰ ᾠσματα ταῦτα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς αἰτίας, ἣν ἀνέφερεν ἡ ἐν Λαοδικεῖᾳ σύνοδος περὶ τῶν μὴ κανονικῶν ψαλτῶν, γινώσκουμεν ὅτι οἱ αἱρετικοὶ Ἀρειοί, Ἀπολλινάριοι,

Παῦλος ὁ Σαμωσατεύς καὶ λοιποὶ, εἰσήγαγον εἰς τὸ σύστημα τῶν ἱερῶν ᾠμάτων ὡδὰς, συντελεσθείσας κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς αἰρετικῆς αὐτῶν διδασκαλίας (Θάλεια, Ψαλτήριον καινόν). Οἱ κατὰ μέρος Πατέρες ἀντικαθίστων τὰς αἰρετικὰς ταύτας ὡδὰς διὰ τῶν ἰδίων ὀρθοδόξων ᾠμάτων ἀλλ' ὁμοῦ μετὰ τῆς αἵρέσεως διέφθειρε καὶ ἡ ἀγνοία τὰς ἀρχαίας ἐκκλησιαστικὰς ὡδὰς, ἡ δὲ αὐθαίρεσις ἦτο ἔτοιμος νὰ ἐπιτρέψῃ καὶ ἐπέτρεπε νὰ γίνωνται παραλλαγαὶ ἢ καὶ ἀναπληρώσεις ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ λατρείᾳ κατὰ τὴν θέλησιν ἐκάστου πρὸς βλάβην τοῦ αἰσθήματος καὶ τοῦ πνεύματος τῆς εὐσεβείας. Παρίστατο λοιπὸν ἡ ἀνάγκη νὰ διατυπωθῶσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ᾠματα ὀρισμένα. Εἰσάγων δ' οὕτω ὁ ἱερὸς Δαμασκηνὸς τὴν ἐκ τοῦ Ὁκτώηχου, ἢ μᾶλλον τὴν κατ' αὐτὸν ὁκτώηχον ὕμνωδον, δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ ἐπενέγκῃ ἀλλοίωσιν τινα καὶ εἰς τὸ κείμενον τῶν ἀρχαιοτέρων ἐκκλησιαστικῶν ᾠμάτων, διότι οὐδεμία παρίστατο ἀνάγκη νὰ ἀπορρίψῃ ὁλοτελῶς τὰ προγενέστερα ᾠματα, ἅτινα ἦσαν καὶ ὑπὸ τῆς ἀρχαιότητος καθιερωμένα καὶ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἐκρίνοντο ἄξια τοῦ ὀνόματος τῶν ᾠμάτων τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἦτο ὅμως ἀνάγκη καὶ πολλὰ νὰ συγγραφῶσι νέα, καὶ τοὶ ὑπῆρχον συγγεγραμμένα ἤδη ἱκανά. Ἡμεῖς εἶδομεν¹

¹) Διὰ τοῦτο ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρεται εἰς ὅσα ἐγράψεν ἐν τῷ αὐτῷ συγγράμματι ἐν τῷ κατ' ὄνομα ἄρθρῳ «Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός». Λαβόντες ἐνταῦθα ἐκ τούτου ἀφορμὴν, λέγομεν ὅτι συγγραφεὺς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος συγγράμματος εἶναι ὁ ἀείμνηστος Φιλῆρετος ἀρχιεπίσκοπος Τσερνιγοβίας ἐν Ῥωσίᾳ, ἀνὴρ ἐπὶ σοφίᾳ, ἀρετῇ καὶ εὐσεβείᾳ διαπρέψας. Πλὴν τοῦ γνωστοῦ ἐπιστημονικοῦ αὐτοῦ συγγράμματος τῆς δογματικῆς θεολογίας, τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τῆς Ῥωσικῆς Ἐκκλησίας, τῆς Πατρολογίας καὶ ἄλλων πολλῶν συνέγραψε καὶ τὸ ἐξ οὗ ἀποσπῶμεν τὸ παρὸν περὶ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ ἄξιον λόγου σύγγραμμα, φέρει τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν. Ἱστορικὴ ἐπιθεώρησις, τῶν ὕμνογράφων καὶ τῆς ὕμνωδίας τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας, καὶ κατὰ ταύτην πραγματευόμενον κατ' ὄνομα περὶ πάντων τῶν συγγραφάντων ᾠματα καὶ ὕμνους ἐκκλησιαστικοὺς ἢ ἄλλως συμβαλόντων εἰς τὴν ἀναπτυξιν καὶ διακόσμησιν τῆς ὕμνωδίας καὶ τῆς θείας λατρείας τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἰδίᾳ δὲ τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς γενικῶς ὑπὸ ἐλλήνων τὸ γένος ὕμνογράφων. Ἀρχεῖται δὲ πραγματευόμενον τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν μακαρίων αὐτοῦ Ἀποστόλων, καὶ κατ' ὄνομα τῶν ὕμνογράφων κατεργάμενον χρονολογικῶς καὶ εἰς τρία μέρη διαιρούμενον φθάνει μέχρι τοῦ ἀοιδίμου Μελετίου τοῦ Συρίγου († 1662), περὶ οὗ λέγει ὅτι ἐν Κιέβῳ τῷ 1643,

ὅτι ἐν τοῖς ἐορταστικοῖς λόγοις τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου, ἐν τῷ λόγῳ εἰς τὸ Πάσχα, εἰς τὴν Πεντηκοστὴν, εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Σωτῆρος ἀναγινώσκονται σχεδὸν κατὰ λέξιν αἱ ἐννοιαί, αἱ ὑπάρχουσαι ἐν τοῖς τῶν ἐορτῶν τούτων τροπαρίοις τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ καὶ τοῦ φίλου αὐτοῦ, τοῦ ἱεροῦ Κοσμᾶ. Εἶδομεν προσέτι ὅτι κατὰ τοὺς λόγους τοῦ ἁγίου Δωροθέου οἱ πρὸς τιμὴν τῶν μαρτύρων συντεταγμένοι στίχοι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Θεολόγου ἐψάλλοντο ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ταῦτα δὲ εἰσιν ἱκανὰ ἵνα βεβαιωθῇ ἡ ἐννοια, ὅτι ὁ ἱερὸς Δαμασκηνὸς διὰ πολλὰ ἀρχαῖα ᾠματα ἐτόνισε μόνον τὴν μελωδίαν, ἐν δὲ τῷ κειμένῳ οὐδὲν ἕτερον ἔπραξεν ἢ μόνον ἐπιδιορθώσεις. Ἡ ἐλληνικὴ μουσικὴ πράγματι ἠκολούθει τακτικῶς τὰ μέτρα τῶν στίχων καὶ διεκανονίζετο κατὰ τοῦ μουσικοῦ μέλους τὸν ρυθμόν. Ἀλλὰ πρῶτον, τὰ ἐκκλησιαστικὰ τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ ᾠματα (πλὴν ὀλίγων) δὲν εἶναι στίχοι, ἀλλὰ λόγος πεζός· τοιαῦτα δὲ

ἀπελθὼν μετὰ τὴν ἐν Ἰασίῳ σύνοδον, συνέγραψεν ἐκεῖ κανόνα εἰς πάντας τοὺς ἐν τῇ αὐτόθι μονῇ τοῦ Σπηλαίου ἁγίους, ἄχρι τοῦ νῦν ψαλλόμενον, ἀκολουθίαν εἰς τὴν κατάθεσιν τοῦ χιτῶνος τοῦ Σωτῆρος, τοῦ ἐκ Περσίας ἀποσταλέντος ὑπὸ τοῦ σάγου αὐτῆς Ἀβδᾶ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Ῥωσσίας Μιχαὴλ τὸν Θεοδώριτος, καὶ ὅτι ἐν τῷ Ἀνθολογίῳ (ἐκδ. 1709) ἐξεδόθησαν τοῦ ἰδίου δύο κανόνες, ὁ εἰς εἰς τὴν ἁγίαν Παρασκευὴν καὶ ὁ ἄλλος εἰς τὴν Θεοτόκον. Ἐν καταλλήλῳ εὐκαιρίᾳ ἐνταῦθα λέγομεν ὅτι ἐκτὸς τῶν κανόνων τούτων ὁ ἀοιδίμος Μελέτιος ὁ Συρίγου ἐν ὑπερορίᾳ εὐρισκόμενος ἐν Κίῳ τῆς Βιθυνίας συνέγραψεν ἐκεῖ καὶ ἑτέραν ἀκολουθίαν, οὕτως ἐπιγραφομένην εἰς τὸν ἅγιον Ἰγνατίον τὸν ὁμολογητὴν. «Μηνὶ ὀκτωβρίῳ ἡ μνήμην ἐπιτελοῦμεν τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἰγνατίου τοῦ ὁμολογητοῦ, τοῦ ἐκ Κιέβου μὲν ὁρμημένου, ἐπὶ Λέοντος δὲ τοῦ εἰκονομάχου ἀθλήσαντος ὑπὲρ τῶν ἁγίων εἰκόνων». Ἐν τῷ χειρογράφῳ φαίνεται ὅτι διὰ τῆς αὐτῆς χειρὸς προστέθησαν ἐν τέλει ταῦτα· «Συνετέθη ἡ παρούσα ἐορτὴ (ἐσφαλμένως, ἀντὶ ἀκολουθίας) τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Ἰγνατίου τοῦ Ὁμολογητοῦ ἐν Κίῳ, ἐν τῇ Μονῇ τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς Ὁδηγητρίας, ὑπὸ Μελετίου τοῦ λογιωτάτου καὶ σοφωτάτου τοῦ Συρίγου, διδασκάλου τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ἔτος τῆς σωτηρίας αἰχμῇ ἐν μηνὶ νοεμβρίῳ. Ἐγράφη δὲ ὑπ' ἐμοῦ Γερμανοῦ ἱερομονάχου ἐν τῇ Μονῇ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου ἐν τῷ Γαλατᾷ, ἐν μηνὶ ὀκτωβρίῳ». Τὸ ὄνομα τοῦ ἀοιδίου Μελετίου ὡς συγγραφέως τῆς ἀκολουθίας ταύτης φαίνεται καὶ ἐν τῇ ἀκροστιχίδι τοῦ κανόνος τοῦ ἁγίου, ὅπου ἀναγινώσκεται· «Ὁ κανὼν τοῦ ἁγίου· ὡδὴ α' ἦχος καὶ εἰρμὸς ὁ αὐτὸς, φέρων ἀκροστιχίδα·—Ἰγνατίου κλέος πανάριστον ἐν ᾠματι μέλπῳ Μελέτιος».

ἐξάπαντος ἦσαν καὶ τὰ ἀρχαῖα ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα· καὶ δεύτερον, τὸ νὰ ὑπαχθῇ κατὰ τὸ δυνατόν ἡ μελωδία ὑπὸ τὸ μέτρον τοῦ στίχου οὐδαμῶς ὑπάρχει αἰτία ἀμφιβολίας, εἰς ἡμᾶς δὲ εἰσι γνωστὰ τὰ ἐλληνοιστὶ ἰδιόμελα καὶ προσόμοια ᾄσματα, γνωστοὶ δ' ὡσαύτως οἱ εἰρμοὶ καὶ τὰ τροπάρια. Ἐὰν ψάλλειν ἐξ ἀκοῆς ἢ ψάλλειν στίχους τινὰς συμφώνως πρὸς τὸ ὑπόδειγμα ἢ τὸ μέλος ἄλλων γνωστῶν ἄλλων τροπαρίων τοῦτο εἶναι πρᾶγμα σήμηδες. Ὡστε ὁ ἱερός Δαμασκηνός, παρέχων ὁρισμένον καὶ ὁμοιόμορφον εἶδος εἰς τὴν ὁμωδίαν καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα, ἢ ἄλλως συντάττων τοὺς ἰδίους κανόνας καὶ τὴν Ὀκτώηχον, δὲν συντάττει τὰ πάντα ἐξ ἀρχῆς νέα, ἀλλ' ἐτήρησεν ἐκ τῶν προϋπαρχόντων πολλὰ. Τοιοῦτοτρόπως παρίσταται καὶ ὑπάρχει ἀναμφίβολον, ὅτι καὶ ἡμεῖς νῦν ἐπαναλαμβάνομεν ψάλλοντες πολλὰ τοιαῦτα ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα, ἅτινα ὑπῆρχον μὲν συντεταγμένα ἐν αὐτῇ τῇ ἀπωτέρω χριστιανικῇ ἀρχαιότητι, ἀκολούθως δὲ τροποποιηθέντα ἀνεφάνησαν ἐπ' ἄλλων ποιητῶν ἢ διέμειναν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀνώνυμα.

Ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν δ' αὐτῶν ἰδιότητα τὰ ᾄσματα τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ πάντα εἰσὶν ἄξια τῆς ἐπωνυμίας ᾄσμάτων πρωτοτύπων. Καὶ πάντες μὲν οἱ κανόνες καὶ τὰ ἰδιαίτερα τροπάρια τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ δὲν ἐγράφθησαν διὰ στίχων, εἰμὴ μόνον ὡς ἀνωτέρω ἐλέγχθη ὁ κανὼν εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Σωτῆρος, εἰς τὰ Θεοφάνεια καὶ εἰς τὴν Πεντηκοστὴν, ὡσαύτως καὶ πάντα τὰ ἀντίφωνα τῶν κυριακῶν. Ἐν ἅπασιν ὅμως τοῖς ἱεροῖς ᾄσμασι τοῦ θείου Δαμασκηνοῦ ὑπάρχει κατάδηλος ἡ ἐνθεὸς ἐμβύχουσις, ἢ κατ' ἐξοχὴν προσιδιάζουσα εἰς ὑψηλὸν μελωδόν. Ἔνεκα τῆς ὑψηλῆς ἀξίας τῶν ᾄσμάτων τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ οὐκ ὀλίγοι ἐγραψαν εἰς αὐτὰ ἐρμηνείας¹. Ἐν τοῖς στίχοις αὐτοῦ μεταχειρίσθη τὸν ἱαμβικὸν τρίμετρον ἥτοι τὸν ἐξάπουν ἱαμβικὸν στίχον, ὅστις λίαν εὐγλωττῶς ἐκφράζει τὴν δύναμιν, τὸ ὕψος καὶ τὴν ζωηρότητα τῶν αἰσθημάτων. Τὰ ὁστίχα, ἥτοι οἱ ἠρωελεγεῖοι στίχοι, τοὺς ὁποίους εἰς τινὰ αὐτοῦ

ᾄσματα μεταχειρίσθη ὁ ἱερός Δαμασκηνός, τρανώτερον ἐκφράζουσι τὰ λυπηρὰ, τὰ παθητικὰ καὶ συμπαθῆ τῆς ψυχῆς αἰσθήματα. Καὶ ἐν τοῖς ᾄσμασι, τοῖς ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ γεγραμμένοις, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ παρατηρήσῃ τις τὴν ὁμοιότητα κατὰ τὸ μέλλον καὶ ἥττον πρὸς τὸ στιχουργικὸν μέτρον. Ἄπαντα τὰ μέρη, τὰ συνιστῶντα τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ ᾄσμα, εἶναι ἴσα πρὸς ἄλληλα· ἅπαντα δὲ τὰ ᾄσματα, τὰ εἰς ἓν μέλος ἀναφερόμενα, ἔχουσι τὴν πρὸς ἄλληλα ὁμοιότητα πλησιεστάτην, τοῦθ' ὅπερ ἀπῆται καὶ ὁ προουρισμὸς αὐτῶν, ὅπως ᾄδονται διὰ ζώσης φωνῆς.

Ἐὰν ἀποβλέψωμεν εἰς τὸν κανόνα τοῦ ἁγίου Πάσχα, ἥτοι τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως, ὅστις ἐποιήθη εἰς τὸ πεζόν, παρατηρεῖται ὅτι ἡ συντομία, ἡ διακοπὴ καὶ παράλειψις λέξεων τινῶν καὶ ἐννοιῶν ἐκδηλοῦσι τοῦ συγγραφέως τὴν πρόθεσιν τοῦ ἐκλέγειν λέξεις εὐήχους καὶ παρέχειν εἰς αὐτὰς τάξιν, οἷα ὄντως ἐφαίνετο αὐτῷ ἐμπρέπουσα εἰς ὕψος στιχουργικόν. Εἰς τὰς γραμμὰς, αἵτινες διαχωρίζουσιν εἰς τὰ διὰ στίχων ποιήματα τὸν ὁρισμένον ἀριθμὸν τῶν στίχων ἀπὸ τῶν ἄλλων, ἀνταποκρίνεται παρὰ τῷ ἐκκλησιαστικῷ μελωδῷ ἡ ᾠδὴ, ἡ συγκροτούμενη ἐκ τροπαρίων τινῶν κατὰ τὸν τύπον τοῦ εἰρμοῦ αὐτῶν πεποιημένων. Αὐτὴ ἐστὶ ἡ ὀνομασία ᾧ δ' ἡ δεικνύει ὅτι πάντα τὰ μελωδικὰ ποιήματα τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ συνετέθησαν κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν λυρικῶν ποιημάτων. Διότι πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς ἀντικείμενα παρίστανται μετ' αἰσθηματος, ὅπερ προβαλόνον ἀναπτύσσεται νῦν μὲν ταχέως, νῦν δὲ βραδέως, ποῦ μὲν ἰσχυρῶς καὶ ὀξέως, ποῦ δὲ ἡσυχῶς καὶ σεμνῶς. Ἐν αὐτοῖς παρατηρεῖται οὐχὶ διάνοια καὶ κρίσις ψυχρὰ, διασκεπτομένη καὶ κρίνουσα περὶ τῶν μεγάλων ἔργων καὶ ἀληθειῶν τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἐν τῇ ὑπερπερισσειᾷ τῶν αἰσθημάτων νῦν μὲν ἀνυψουμένη εἰς ἓν ἀντικείμενον, νῦν δὲ μεταβαίνουσα ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο ζωηρῶς καὶ ταχέως. Εἴτε θεωρεῖ τὰ μυστήρια καὶ τὰς θαυμασίους τοῦ Θεοῦ βουλὰς ὑπὲρ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, εἴτε ἀποβλέπει εἰς τὰ ἔργα τῆς παντοδυναμίας τοῦ Θεοῦ χάριτος, εἴτε ἐπιστρέφει πρὸς τὰς ἐαυτῆς ἀμαρτίας καὶ ἁσθενείας, ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητοῦ καταπλήττεται νῦν μὲν ὑπὸ χαρᾶς καὶ θαυμασμοῦ, νῦν δὲ ὑπὸ λύπης.

Μετὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Πάσχα, ὡς πρότυπον ἀνθρωπίνης ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως ἀδύνατον νὰ εὐρεθῶσιν ᾄσματα ἐπὶ μᾶλλον πεπληρωμένα αἰσθημάτων τοσούτῳ ζωηρῶν ὅσῳ καὶ ὑψηλῶν πεπληρωμένα ἐκστάσεως ἱερᾶς καὶ ἀληθῶς οὐρανίου.

¹) Γνωστὰί τοιαῦταί εἰσιν· α') « Γεωργίου τοῦ Πάρου μητροπολίτου Κορινθίας, διασαφῆσαις εἰς τοὺς ἑορτασίμους κανόνας Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ »· β') « Θεοδώρου Προδρόμου ἐρμηνεῖαι τῶν ἑορτασίμων κανόνων Κοσμᾶ καὶ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ »· γ') Ἰωάννου τοῦ Ζωνναρᾶ ἐρμηνεῖα εἰς τὴν Ὀκτώηχον τοῦ Δαμασκηνοῦ· δ') Εὐσταθίου ἐπισκόπου Θεσσαλονίκης· καὶ ε') Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ, ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου, ἐρμηνεῖα εἰς τινὰς κανόνας τοῦ Δαμασκηνοῦ. *Fabryicii bibl. graec. ix. 743. 744.*

Ἡ ἀκολουθία τοῦ Πάσχα εἶναι πανήγυρις τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, πανήγυρις καρδίας πλήρους ζωηροτάτης ἀγαλλιέσεως περὶ τοῦ νικητοῦ τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ἄδου. Τὸ ἅγιον Πάσχα παρίσταται πανήγυρις πανηγύρεων μὲν ἐν τῷ ἀναστασίῳ ἁσματος, ἑορτὴ δὲ ἑορτῶν ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ. Καὶ πρὸς τὸ ποίημα τοῦτο ἰδίως πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν τοὺς λόγους τοῦ Σουΐδα, ὅτι οἱ ἁσματικοὶ κανόνες τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ εἰσὶν ἀμίμητοι ὡς πρὸς ἐμφύχωσιν τοῦ ἁσματος.

Ἀντίφωνα δὲ καὶ ἅσματα ἐπιτάφια ἢ νεκρώσιμα εἰσὶν ἅσματα ψυχῆς μετανοούσης, ἅσματα πρωτότυπα εἰς τὸ εἶδος αὐτῶν. Εἰς τὰ ἀντίφωνα ὁ ἱερὸς Δαμασκηνὸς κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Λαβιδὸς ἐκφέρει τοὺς στεναγμοὺς τῆς ψυχῆς αὐτοῦ περὶ τῶν χαλεπῶν παθῶν, περὶ τῶν σκληρῶν ψυχικῶν ἐχθρῶν καὶ κατὰ τὸ παράδειγμα ἐκείνου ἐλπίζει ἐπὶ Κύριον, ἀλλὰ δι' ἐλπίδος ὑψηλοτέρας. Μετὰ τὰ δύο στιχηρὰ τὰ ἐκφράζοντα τὴν λύπην ψυχῆς θλιβομένης καὶ ἐλπιζούσης ἐπάται αἶνος εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα τὸ ζωοποιῶν τὴν πνευματικὴν τοῦ ἀνθρώπου ζωὴν¹. Ἡ φωνὴ τῆς λύπης ἀποτείνεται πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν, ὅστις ἐστὶν ἡ πηγὴ τῆς τῶν ἁμαρτιῶν ἀφέσεως καὶ αὐτὸς ἐστὶν ὁ παντοκράτωρ Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον πεμπόμενον ὑπὸ τοῦ Υἱοῦ ἀνοικοδομεῖ τὴν ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐρειπωθεῖσαν ψυχὴν καὶ ἀναπέμπεται εἰς αὐτὸ αἶνος τῆς στερεῆς ἐλπιζούσης ψυχῆς. Ἐνταῦθα ἐκφέρεται ἐγκάρδιος ἐξομολόγησις ψυχῆς διὰ πικρῶν δακρύων λαιωμένης, ἐνταῦθα τὸ βαθύτατον αἶσθημα τῆς ἡμετέρας ἐνοχῆς ἐκφέρεται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἡμετέρας ἁμαρτωλοῦ ἀσθενείας, συνάμα δὲ ἐκδηλοῦται καὶ τὸ ζωηρὸν αἶσθημα τῆς θαυματουργούσης θείας χάριτος. Βλέπει τις καὶ ἀκούει τίνι τρόπῳ ἡ μετανοοῦσα ψυχὴ κατανοεῖ καὶ αἰσθάνεται, ὅτι πρὸς ἐξασθένειαν τῆς ἁμαρτίας ἔχει ἀνάγκην πικρᾶς μετανοίας καὶ ζήλου πρὸς τὸν Θεόν. Στενάζει καὶ ἀνακραῖ, ἀναπέμπουσα εὐχὰς πρὸς τὸν θρόνον τῆς χάριτος. Ἡ ἁμαρτία ὑποτάσσει αὐτὴν, ἀλλ' ἡ ψυχὴ σπεύδει πρὸς τὸ Παράκλητον Πνεῦμα, αἰνοῦσα τὴν δύναμιν αὐτοῦ.

¹) Ὅρα ἐν τοῖς καλουμένοις Ἀναβαθμοῖς ἐκάστου ἡχοῦ τῇ κυριακῇ πρωτῇ. Ὑπάρχουσι τρεῖς ἀντίφωνα, ἐκάστου συγκειμένου ἐκ τριῶν τροπαρίων, τῶν μὲν δύο πρώτων ἀποτετινωμένων πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν, τοῦ δὲ τρίτου, πρὸ τοῦ ὁποῦ ἀείποτε στιχολογεῖται « Δόξα . . . καὶ νῦν . . . », πρὸς τὸ ζωαρχικὸν καὶ πανάγιον Πνεῦμα. Σ. Μ.

« Ἐκ νεότητός μου πολλὰ πολεμεῖ με πάθος· ἀλλ' αὐτὸς ἀντιλαβοῦ καὶ σῶσον Σωτήρ μου ».

« Ἐκείκραξά σοι, Κύριε, θερμῶς ἐκ βάθους ψυχῆς μου· κἀμοὶ γενέσθω πρὸς ὑπακοὴν τὰ θεῖά σου ὦτα ».
Δόξα, καὶ νῦν.

« Ἀγίω Πνεύματι, ἀναβλύζει τὰ τῆς χάριτος βεῖθρα, ἀρδεύοντα ἅπασαν τὴν κτίσιν πρὸς ζωογονίαν¹ ».

Παθητικώτατα ὡςκύντως εἶναι τὰ « ἰδιόμελα » ἅσματα τοῦ Ἱωάννου Μοναχοῦ, τοῦ Δαμασκηνοῦ, εἰς τὰς νεκρωσίμους ἀκολουθίας. Φυσικώτατα καὶ μετὰ ἰσχύος ἐπὶ τοῦ τάφου τῶν υἱῶν τοῦ Ἀδὰμ διαζωγραφεῖ ἐν αὐτοῖς τὴν κατάστασιν τοῦ χοικοῦ ἀνθρώπου.

« Ποῦτα τοῦ βίου τρυφὴ διαμένει λύπης ἀμέτοχος; ποῦτα δόξα ἐστῆκεν ἐπὶ γῆς ἀμετάθετος; πάντα σκιᾶς ἀσθενέστερα, πάντα θανάτων ἀπατηλότερα· μία βροτῇ, καὶ ταῦτα πάντα θάνατος διαδέχεται. Ἀλλ' ἐν τῷ φωτὶ, Χριστέ, τοῦ προσώπου σου καὶ τῷ γλυκασμῷ τῆς σῆς ὠραιότητος, ὃν ἐξελέξω ἀνάπαυσον ὡς φιλόανθρωπος² ».

Ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ μετὰ πολλῆς τῆς σκληρότητος διεξήγαγον τὰς ἐριδας αὐτῶν κατὰ τῆς ἀληθείας αἱ αἱρέσεις τῶν Μονοθελητῶν, τῶν Μονοφυσιτῶν, ἐν μέρει δὲ καὶ τῶν Νεστοριανῶν. Κατὰ τούτων πρὸ πάντων συχνότερον θεολογεῖ ἐν τοῖς ἁσμασιν αὐτοῦ ὁ ἱερὸς Δαμασκηνός. Τὰ οὕτω καλούμενα δογματικὰ τροπάρια, ἢτοι τὰ ἐσπέσια ἅσματα εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον, περιέχουσι διδασκαλίαν κατ' ἐξοχὴν περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διδασκαλίαν περὶ τοῦ Θεανθρώπου Σωτῆρος, τοῦ συνενώσαντος ἐν ἑαυτῷ ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως τὴν θεῖαν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, τὴν θεότητα καὶ τὴν ἀνθρωπότητα. Πλὴν τούτου ἐν τοῖς ἁσμασι τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ παρατηροῦνται καὶ ἕτερα δογματα ὑπὸ τοιοῦτον εἶδος, ὑπ' ὃ δύναται νὰ ἐκφράτῃ ταῦτα αἶσθημα ζῶν, ἀλλὰ καθοδηρούμενον ὑπὸ ἀκριβεστάτης γνώσεως τῆς ἀληθείας. Ὡς πρὸς τὴν σχέσιν ταύτην μεγίστης σπουδαιότητός εἰσιν οἱ κατὰ τὰς κυριακὰς φαλλόμενοι κανόνες καὶ τὰ ἄλλα στιχηρὰ τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ. Ἐν αὐτοῖς μετὰ πλήρους ἐμπνεύσεως ἀναμείλπει τὸ σωτηριῶδες γεγονός τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, συνάμα δὲ παριστᾷ καὶ τὴν τρισυπόστατον Θεότητα ἐν τῇ ἀθεωρή-

¹) Ἐνταῦθα κατὰ σειρὰν ἀναγινώσκονται καὶ ἕτερα τροπάρια ἀντιφώνων ἐξ ἄλλων ἡχῶν, ἅτινα παρελείψαμεν.

²) Ὡσαύτως ἐνταῦθα παρελείφθησαν τὰ παρακολουθοῦντα κατ' ἡχον τροπάρια, ἅτινα ὅρα ἐν Εὐχαλογίῳ σελ. 413—414.

τω αὐτῆς μεγαλειότητι, συνενωθεῖσαν μετὰ τῆς ἀσθενοῦς μὲν τὸ πρῶτον, ἐνδοξασθείσης δ' ἐφεξῆς ἀνθρωπότητος· ἐνταῦθα ἐκτίθεται ὑψηλῶς καὶ ἅπαν τὸ ἔργον, ὅπερ ἐπετελέσθη ὑπερφυῶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος τῆς πεσούσης ἀνθρωπότητος.

Ὡς πρότυπον πλούτου δογματικῶν ἐννοιῶν δύναται τις νὰ προβάλῃ ἐνταῦθα τὸν Ἀναστάσιμον κανόνα τοῦ βαρέως ἡχοῦ. Ἐν τῷ κανόνι τούτῳ ἐμπεριέχεται ἅπαντα σχεδὸν ἡ χριστιανικὴ δογματικὴ διδασκαλία. Διότι οὐ μόνον ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς παρίσταται ἀναστὰς καὶ περιβεβλημένος ἅπανσαν αὐτοῦ τὴν θεῖαν δόξαν, ἀλλὰ καὶ ὁ εἰς Θεὸς, Θεὸς τριαδικός, Θεὸς ποιητὴς, Θεὸς προνοητὴς, Θεὸς ἀνιστῶν τοὺς νεκροὺς, Θεὸς σώζων τὸν πεπτωκότα ἄνθρωπον, ἀναμέλπεται διὰ γλώττης ὑψηλῆς τε καὶ ἀκριβοῦς. Ἰδίᾳ λεπτομερῶς παρίσταται ἡ διδασκαλία τῆς πίστεως περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς Θεοανθρώπου παθόντος καὶ ἀναστάντος ἐκ τῶν νεκρῶν, ὡς Θεοῦ¹.

Γ. Ζ.

ΠΕΡΙ ΔΗΜΕΥΣΕΩΣ ΕἴΤΕ ΕΚΚΛΗΚΕΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙΣ.

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε ἀριθμ. 39).

Προχωροῦμεν ἔτι κατὰ 24 ἔτη καὶ ἀπαντῶμεν τὸν Ἀλέξιον Α', τὸν Κομνηνὸν (1081—1118). Ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος, ὅσον καὶ ἂν ἐπὶ μακρὸν ἐβασίλευσεν, οὐδέποτε ὅμως ἐμείνεν ἡσυχος· οἱ ἐχθροὶ τοῦ κράτους ἠνάγκαζον αὐτὸν συνεχῶς νὰ ἀντεπεξέρχεται κατ' αὐτῶν. Τότε δὲ ὡς μὴ ἔρχουν οἱ ἐξ ἀνατολῶν καὶ βορρᾶ ἐχθροὶ προστετέθησαν καὶ οἱ ἐκ δυσμῶν, οἱ τὸν Σταυρὸν μὲν προσκυνοῦντες καὶ ἐπὶ πλεον φέροντες, ἀλλ' οὐχ ἡττονας τῶν ἀλλοπίστων τῷ βυζαντινῷ κράτει παρασχόντες δυσχερεῖας καὶ πράγματα. Ὁ Ἀλέξιος πολεμῶν μετὰ τοῦ στρατοῦ ἔξω ἔγραφε τῷ ἐν τῇ βασιλευσῇ ἀδελφῷ αὐτοῦ, ὅπως σπεύσῃ καὶ ἀποστείλῃ αὐτῷ χρήματα, διότι μόνον διὰ τοῦ θάψους καὶ τῆς ἀνδρείας δὲν ἠδύναντο νὰ γένηται πόλεμος· ὁ ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορος εὗρέθη εἰς δυσχερῆ θέσιν· τὸ δημόσιον ταμεῖον πρὸ πολλοῦ ὡς ἐκ τῶν μεγάλων τοῦ πολέμου καὶ συνεχῶν δαπανῶν ἦτο κενόν· κατέφυγε λοιπὸν εἰς τὴν σύναξιν ἐκτάκτων εἰσφορῶν. Προεξάρχουσης τῆς μητρὸς τοῦ αὐτοκράτορος, ἅπαντα

ἡ αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια παρέδωκεν ὅ,τι πολῦτιμον εἶχε προθύμως ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ κράτους· ἐπίσης μετ' αὐτὴν οἱ μεγιστάνες· ἀλλὰ τὰ ἀπαιτούμενα δὲν συνεπληροῦντο οὕτως. Ἀπάντων τὰ βλέμματα ἐστράφησαν τότε πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Εἶδον αὐτὴν κάτοχον θησαυρῶν ἀνεκτιμήτων, ἀπ' αἰώνων ἐπισωρευθέντων ὑπὸ τῶν πιστῶν, καὶ κόμπου μᾶλλον καὶ κόσμου ἀντικείμενον ὄντων. Ἐσκέφθησαν ὅτι, ἀφοῦ τὸ κράτος κινδυνεύει καὶ πάντες προσφέρουσιν ὅ,τι ἔχουσι, πρέπει καὶ ἡ Ἐκκλησία νὰ προσενέγκῃ διὰ τὴν ἰδίαν μᾶλλον ἀσφάλειαν καὶ σωτηρίαν βοήθειάν τινα. Καὶ λοιπὸν ἐγένετο ἔκκλησις ἐπὶ τούτῳ πρὸς τοὺς προϊσταμένους ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, στηριζομένη ἐπὶ τῶν κανόνων καὶ τῶν πολιτικῶν νόμων, καθ' οὓς ἐπιτρέπεται καὶ αὐτὴ ἡ πώλησις ἱερῶν σκευῶν πρὸς ἀπολύτρωσιν αἰχμαλώτων. Ἐζητήθησαν παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ὀλίγοι τινὲς ἐκ τῶν περιττῶν αὐτῆς ἐκτελικῶν στολισμῶν· εὗρων ὅμως ἀντίστασιν στερεάν ὁ ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορος ἐν τῇ ἐπὶ τούτῳ συγκαληθείσῃ ἐν ἀγίᾳ Σοφίᾳ συνελεύσει, ἐν τέλει προσέθηκε μετὰ λύπης ἅμα καὶ ἀγανακτίσεως· «ἀναγκάζομαι ἀναγκάζειν οὐς οὐ βούλομαι ἀναγκάζειν», καὶ ἐπὶ τούτοις διέταξε τότε τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφασισθέντων παρ' αὐτοῦ. Ὁ κλῆρος ὅμως ἐπὶ τοσοῦτον ἐμνησινάκισε διὰ ταῦτα κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ὥστε, ὅτε νικητὴς ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πρωτεύουσιν ὁ Ἀλέξιος ἀντὶ χαρᾶς καὶ εὐχαριστίας ψυχρότητα μεγίστην ἀπῆντησε παρ' αὐτῇ. Τοῦτο ἰδὼν οὗτος καὶ φοβούμενος, καίπερ νικητὴς, μὴ ὑπὸ τοῦ πλῆθους, παραπειθομένου καὶ περηννοῦντος, κατηγορηθῇ πράγματι ὡς ἱεροσύλος, συνεκάλεσεν ἐν Βλαχέρναις πολυάριθμον συνέλευσιν καὶ ἐν αὐτῇ διέταξε τὸν σκευοφύλακα τῶν ἐκκλησιῶν, δηλαδὴ τὸν ἀρχιεροφύλακα, ν' ἀναγκιάσῃ δύο καταλόγους· α'), τὸν κατάλογον τῶν ὑπαρχόντων πολυτίμων πραγμάτων τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ β'), τὴν τῶν ληρθέντων. Ἐκ τῆς ἀντιπαράθεσεως ταύτης εὐφυῶς ἐπινοηθείσης ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, ἀπεδείχθη ὅτι οὗτος μετεχειρίσθη πρῶτον τον χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον, δι' οὗ ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος εἶχε κατασκευάσει καὶ κοσμήσει τὸν τάφον τῆς αὐτοκρατορίδας Ζωῆς, καὶ δεύτερον σχετικῶς πρὸς τὰ ὑπάρχοντα πράγματα τῶν ἐκκλησιῶν ἐλάττωτά τινα καὶ ὅλως ἄχρηστα τῇ θεῇ λατρείᾳ ἀφηρέθησαν. Μετὰ τὸ ἐπιτυχὲς τοῦτο ἐπιγένημα ὁ αὐτοκράτωρ ἀπηύθυνεν εἰς τὴν περικαθημένην πολυάριθμον συνέλευσιν λόγον ἀξιολογίωτον καὶ καθ' ἑαυτὸν καὶ διὰ τὰ περαιτέρω αὐτοῦ ἀποτελέσματα. Δυστυχῶς ὁ λόγος οὗτος τοῦ αὐτοκράτορος

¹) Κατόπιν τούτων ἔπεται ὁλόκληρος ὁ ἀναστάσιμος κανὼν τοῦ βαρέως ἡχοῦ, ὃν παραλείπομεν, ὡς γνωστὸν ταῖς πᾶσιν ἐκ τῆς Ὀκτωήχου. Σ. Μ.